

Stemningen, der paa Den er tilstede med Hensyn til Ordningen af dette Forhold, da maa sige, at Stemningen er for Loven, og at der navnlig er Stemning for den fra Huusmændenes Side, og jeg kan netop fra disses Standpunkt ikke Andet end af mit inderste Hjerter ønske, at dette Lovforslag bliver til Lov; thi, bliver Sagen ikke ordnet ved Lov, saa frygter jeg for, at Huusmændene i de fleste Sogne slet Intet ville faae.

Madvig: Jeg anseer den foreliggende Sag for at være af stor Vigtighed, ikke alene i materiel Henseende, fordi det ikke er uvigtigt, at et saa stort Areal, som endogsaa af temmelig ringe Bessaffenhed, dog faaer en hensigtsmæssig Anvendelse, men endnu mere af Hensyn til den hele Stemning mellem Beboerne af Bornholm. Just fordi jeg anseer denne Sag for saa vigtig, ønskede jeg ikke at sige Noget, der kunde føie yderligere Betæneligheder til dem, man allerede fra et retligt Standpunkt maatte have; men jeg kan dog ikke nægte, at det forekommer mig, at være paa-faldende, at den Tvivl, der nu reises mod Lovforslaget som gribende ind i Domstolenes Berettigelse, først fremkommer ved denne Sags 3die Behandling. Den ærede Landstingsmand, som idag har reist Modstanden mod Lovforslaget, sagde, at han ikke tidligere havde bragt Spørgsmaalet frem, fordi der ikke forekom ham at være fremkommet noget Nyt i Sagen, og han vidste, at der senere skulde fremkomme noget Saadant. Mig forekommer det, at det vilde have været naturligere og rigtigere, naar der paany fremkom et Lovforslag om en Sag, hvorved man havde haft Betæneligheder fra et vist Standpunkt allerede forrige Gang, da Sagen forelaa, da strax atter at fremsætte denne samme Betænelighed og forlange fornødent Hensyn taget til samme; thi det maatte ellers virkelig faae Udseende af, at den Betænelighed, man saaledes forrige Gang havde næret, nu var svækket, og man kunde ikke let vente, at der uden det fra andre Sider skulde frem-

komme noget Nyt til Besvarelse af de Skrupler, der forrige Gang havde været tilstede, men som denne Gang ikke bare komne frem. Man vil dog vist og erkjende, at det vilde have været bedre i No og Mag at kunne overveie denne hele Tvivl fra første Behandling af, ja maaskee endog i et Udvalg, istedetfor at den nu fremkommer overrassende ved 3die Behandling. — Man har reist Tvivl imod nærværende Lovforslag som Noget, der skulde gribe ind i Domstolenes berettigede Omraade og i Afgjørelsen af Eiendomsforholdene. Men nu foreligger der fra Domstolenes Side en Afgjørelse, der vel paa en Maade kun angaaer et enkelt Sogn, men ganske aabenbart efter den hele Maade, hvorpaa hiin Proces blev ført, gjælder for samtlige Sogne, og forsaavidt altsaa Lovforslaget gaaer ud fra den Forudsætning, at der tilkommer Huusmændene en Andeel, og at der skal staffles dem en Andeel i Udmarksjorderne, saa er Sagen allerede afgjort af Domstolene, og man griber altsaa ikke ved Lovudkastet ind i disses Ret. Der bliver derimod et andet Spørgsmaal tilbage, efterat Domstolene ved en Dom, der vel formelt kun angaaer et enkelt Sogn, men i Realiteten gjælder alle Sognene, have afgjort, at Eiendomsretten tilkommer baade Hartkornseierne og Huusmændene, og det er Spørgsmaalet om, hvorledes denne Eiendomsret skal forme sig. Den har jo nemlig hidtil kun gjort sig gjældende gennem en fælles Benyttelse af Udmarksjorderne af Gaardmændene og Huusmændene i Forening med Staten, forsaavidt da denne sidste gjorde sin Benyttelsesret gjældende. Staten har imidlertid nu taget sin bestemte Deel af Udmarksjorderne for sig og har derimod overladt det Øvrige til Befolkningen, saaledes at det enten kan blive hængende til den forrige Fællesbenyttelse eller kan blive gjort til Gjenstand for individuel Benyttelse gennem Enkeltes Eiendomsret, hvorved der kan forventes et bedre Udbytte af Jorden. Men nu er det saa, at der ikke i den Maade, hvorpaa disse Jorder tidligere have været besiddede og benyttede, foreligger noget Datum,